

zanesó v Vienno v Galiji. Tudi tu so nastajali viharji, zato so truplo potopili v Pilatovem jezeru ¹⁾ na Švicarskem. A še tukaj ne dá mirú zli duh —, ki je v trupu; razburkava vodo in nareja viharje na Pilatovi gori. Tako pa bode ostalo do sodnjega dné, dokler bođe namreč Pilatovo truplo v onem jezeru.“ Če so vrgli kamen v globino jezera, zašumeli so razburkani valovi, to pa je Pilatov zli duh. Tako je še nedavno trdil švicarski seljak. Umevno je torej, da so pogostokrat obiskovali hrib iz praznoverja. Vlada kantona lucernskega je v neki dobi prepovedala hoditi na hrib. Naravoslovec Gessler si je moral izprositi od vlade posebnega dovoljenja, da je mogel gori priti.

Še mnogo drugih pravljic je razširjenih po Švici o Pilatu, nekatere kar naravnost spominjajo pravljice o večnem Judu. Kakor tava le-tá brez mirú po svetu, ne da bi mogel umreti, in kakor se rad prikazuje, zlasti veliki teden, kot truden, življenja sit stavec, tako privleče vsak veliki petek hudič Pilatovo truplo iz jezera, obesi je na ostro pečino ter je umiya. Pa zastonj: ne dá se umiti nesnaga: do sodnjega dné bode hudobec poskušal svojo srečo — brezuspešno.

b) V glavnih potezah smo že označili pravljico o Pilatovi smrti. Viennne na Francoskem je oni žalostni kraj, kjer je umrl Pilat.

¹⁾ Pilatovo jezero in Pilatova gora („Pilatusberg“, čegar najvišji vrhunec se imenuje Tomlishorn in ki je visok 2133 m), imata ime po Pilatu, sodniku Jezusovem. Jezikoslovec J. L. Brandstetter je v posebnem spisu l. 1893 dokazal, da se nahaja ime Pilatovo že leta 1384. v neki svetovni kroniki v zvezi z lucernskim jezerom, a že pred l. 1387. se je preneslo ime na sedanje Pilatovo jezero, ki je med planinama „Bründlen“ in „Oberalp“. Z jezera pa je prešlo ime na hrib, ki se je imenoval prej „Frakmünd“ (mons fractus). — Do sedaj se je obče mislilo, da je ime „Pilatova gora“ nastalo iz latinskega „mons pileatus“ — klobučja gora, ker ima hrib podobo klobuka, ali pa kakor drugi razlagajo, ker se nad hribom radi kopičijo oblaki v podobi klobuka. Res trdi v onem kraju vremenski prerok:

Wenn der Pilatus hat einen Hut,
So ist das Wetter fein und gut.

Na Pilatovo goro vodi železnica, ki prepeljuje v poletenskih mesecih mnogo ptujcev. Gori sta namreč dva velika hôtela. 28. avgusta lanskega leta se je vršil na hribu celó shod švicarskih železničarjev. Ob tisti priliki so celó na bližnjih vrhovih prižgali kresove, ki so se videli po vsi severni Švici od Bodenskega pa do Neuenburškega jezera, do 110 km daleč.

Tudi po krščanskem poročilu je umrl v Vienni ali pa v Lyonu. Dolgo so kazali v enem ali drugem teh mest „prétoire de Pilate“, „tour de Pilate“ in „maison de Pilate“ — sodišče, stolp in hišo Pilatovo.

Zamolčati tudi ne smemo pravljice, po kateri se je Pilat izpreobrnil, postal kristijan ter umrl kot mučenec. Kopti ga časté kot svetnika in ženo njegovo kot svetnico dné 25. rožnika. Seveda moramo takoj pristaviti, da je dal povod tej legendi neki krščanski Kopt z imenom Pilat.

c) Ne toliko pravljica, marveč pobožna legenda se je polastila Pilatove žene Klavdije Prokule. Plemenita gospa krivičnega sodnika je dala dovolj povoda pobožnim pravljicam z vznemirjajočimi sanjami, katere je imela radi Jezusa. Iz teh sanj so se spletle brez dvoma pravljice o Pilatovi nesrečni smrti. Gledé na Klavdijo Prokulo pa so bile ravno one sanje povod, da jo je legenda uvrstila med krščanske svetnice. Mnenje starega krščanskega veka o Klavdiji Prokuli je označil ob kratkem sv. Pashazij Radbert, cerkveni pisatelj IX. veka, tako-le: „Quoniam beatam dicunt Pilati uxorem, quae per visum passa est multa propter Jesum, et recepit per visum, quae erat passa in vita sua.“ (Blaženo imenujejo ženo Pilatovo, ki je v prikazni veliko trpela zaradi Jezusa in je prejela v gledanju, kar je pretrpela v življenju.) — Po že omenjenih, seveda neprístnih „Acta Pilati“ je bil Pilat k smrti obsojen, ker je dal Jezusa križati, a umrl je po krščansko. O smrti njegovi so se prikazovali angeli. To je ženo njegovo, čistilko judovske vere in skrivno učenko Jezusovo, tako pretreslo, da je nagle, vendar pa krščanske smrti umrla ter bila z možem vred pokopana. Grška razkolna cerkev slavi njen spomin 27. vinotoka, katoliška cerkev pa je ne časti za svetnico.

* * *

Prereševali smo z zgodovinskega stališča življenje in delovanje Pilatovo in pred vsem smo se prepričali, da se vse, kar vemo iz evangeljske zgodovine o njem, do cela vjema s podatki svetovne zgodovine. In to poživi v nas sveto krščansko vero, posebej še vero v božjo veljavo in resničnost svetega pisma!

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Maticе Slovenske“ za leto 1893.

Henrik Sienkiewicz: *Z ognjem in mečem. Povest iz davnih let. Iz poljščine preložil M. M. Ilustroval Emil Zillich. Del III. in IV. V Ljub-*

ljani. Založila in na svetlo dala „Matica Slovenska“. Natisnil F. Šimáček v Pragi. 1893. 4°. Str. 213. — VIII. zvezek „Zabavne knjižnice“ prinaša tretji in četrti del Sienkiewiczzeve povesti „Z ognjem in mečem“. Ocenjujoč lanske knjige „Maticе Slovenske“ je „Dom in Svet“ precéj obširno poročal o l. in

II. delu, razpravljajoč zlasti o vnanji obliki in jeziku. Poglejmo letos najpoprej vsebino!

„Z ognjem in mečem“, povest iz davnih let, je zgodovinska povest, a ni zajeta iz časov, ko je bila Poljska na vrhuncu slave in mogočnosti, ampak iz dóbe, ko je država jela čimdalje bolj pešati in slabeti; ona „davna leta“ so zadnja leta vladanja Vladislava IV. (1632—1648) in prva leta, ko je vladal Kazimir (1648—1668). Tedaj so se začeli prepiri med poljsko „šlahto“ in Kozaki, prepiri, ki so kmalu narasli do krute domače vojske, v kateri se je z ognjem in mečem uničil lep kos poljske dežele, tako, da so „volcje bivali po vaseh, a ljudje tulili po gozdih“. To je zgodovinska zaslomba povesti. Za delujoči osebi, zajedno zgodovinski, si je izbral Sienkiewicz Bogdana Hmielnickega, hetmana (vrhovnega poveljnika) kozaškega, izmed „šlahte“ pa Jeremijo, kneza Višniovieckega; glavni osebi v povesti pa sta Jan Skrzetuski, poročnik in verni sluga kneza Jeremije, pa Bohun, privrženec Hmielnickega, ki oba koprnita po „kneginji“ Heleni Kurčevičevi. Le-to razmerje je pisatelj tako umetno vpletel med bitke in zmage, da, čeprav nisi prijatelj popisovanju krutih in krvavih bojev, ponavljajočih se zopet in zopet, čital boš vendar pazno do konca; omilili se ti bodo junaki, in ko prečitaš, zdelo se ti bo, da si celó med postranskimi osebami v povesti dobil novih znancev in da se le težko od njih ločiš, tako n. pr. od Zaglobe, ki je pravi Odisej, ali od „romantičnega viteza“ Longina Podbipięte.

Povest ima še druge vrline. Izborna so zlasti naslikani duševni boji. Hmielnicki se bojuje za prostost in pravice Kozakov; sam sebe hoče pregovoriti, da ima pravico za to, pa oglašá se mu vest, očitajoč mu, da se druží zoper rodne brate z najljutejšimi sovragi Poljske, s Tatarji. A tudi knez Jeremija, strah in groza vsem Kozakom, bojuje silne duševne boje. On gre v boj zoper upornike, požigalce, morilce, a kdo mu je dal oblast? Mirovna stranka v zboru se hoče pogajati s Kozaki. „Kaj pa dela šlahta, ki se shaja k njemu, namestu k vladarjem? Pokorščino lomi. In on — državlján, on — vojak, naj bi stal na čelu brezpravju?“

Iz povesti odsevajo vse žalostne razmere tedanje Poljske, ko so „črvi samovoljstva, nereda in samoljubja glodali deblo poljske ljudovlade“, posebno dobro pa je popisano življenje v Ukrajini.

Upamo, da bo povest blažila čitatelje, ker podáje veliko dobrih, vzglednih značajev; rodoljubom kaže, kako naj so jim domovinske koristi pred osebnimi, pisateljem pa, kako naj izkoriščajo v svojih spisih versko prepričanje in versko zavest.

Prevedena je povest prav skrbno. III. in IV. del se tudi glaje citata, kakor prva dva dela. Ne ugajajo nam pa nikakor ptuji izrazi, kakor jih je „Dom in Svet“ že lani grajal, ki so ostali tudi letos ali pa so se celó z novimi pomnožili, kakor so: nami-

guš-a, odoléti (kos biti), onesmeliti, osledec, pobunjen (pripravljen za upor), podjezd (jezdci, ki pozvedujejo), ponirek, ponuriti, poskudnost, povev vetra, pripriditi (pridobiti), prodek, razdragati, suk-ljati, ščenketanje, švist, švistniti, trkolati, udelnost, vóbeč česa, vshičen, zabavljen (od glagola baviti!), zahrkotati, zdrizati itd. Tudi zveze: miniti koga ali kaj (mesto: memo iti), hoče se komu (mesto kdo hoče) itd. ne doné nikakor domače na naša ušesa. Čitajočemu občinstvu bodo ti izrazi večinoma ptuji in večkrat uzrok, da bo kak oddelek manj umeven. In vendar morata pisatelj in prelagatelj skrbeti, da je spis jasen. Naj se prevod ne oklepa tako tesno izvirnika, da bi bil radi tega teman. Saj se prelaga vendar zato, da bi čitalo spise brez težave tudi manj omikano občinstvo. Naj bi tega ne pozabili nikdar gospodje, ki prelagajo spise za „Slovansko knjižnico“ v Gorici.

Marsikatero težavo je bilo treba odstraniti, predno je mogla izdati „Matica“ imenitno Sienkiewiczovo povest in sicer celó — ilustrovano. Slike v III. in IV. delu so bolj lične, kakor v prvih dveh delih. Pokazala je s tem, da teži po napredku in da ji je pri srcu tudi „Zabavna knjižnica“. Bodo ji torej hvaležni, in tudi oni rodoljubi, ki jim ne ugajajo samo znanstvena dela, naj pristopijo vsaj radi „Zabayne knjižnice“ in pomnože to za naš duševni napredek tako važno društvo.

S.

Poljska književnost.

O pojedynku. *Kilka uwag skréślił Ks. Maryan Morawski T. J. prof. Univ. Jag. Kraków.* — Drobna knjižica, prikupljiva po obliki in po vsebini. Dvoboj (pojedynok) je danes hudo razširjeno zlo. Živo je potrebno pisati proti njemu. Mnogi pisatelji pravijo: dvoboj je potrebno zlo (malum necessarium). Pa kako more zlo biti potrebno, in more-li biti kaj potrebnega moralno zlo? Vprašanje je nravo- in dušeslovno, vredno preišljevanja. Pisatelj govori v prvem poglavju o zgodovinj dvoboja. Dvoboj ni le ostanek, ni zadnji še ne zatrti sled srednjeveških krvavih običajev ali celo starogrmanskih narodov, kakor mislijo mnogi pisatelji. Če bi bil le, to, moral bi se od stopinje do stopinje umikati iz društva, ali bi se k večjemu obdržal v enakem stanju. Toda košati se čimdalje bolj. Vendar, pravi, ima tu brez dvoma največjo vlogo zapuščina srednjega veka. V starožitnosti ni govora o dvoboju v današnjem pomenu. Tudi vitez v srednjem veku se ni bil za svojo čast v sedanjem zmislu, še manj pa za svoje maščevanje. Srednjeveški vitez je člen velike versko-viteške bratovščine. Njegov meč je posvečen samo obrani srca, obrani pravice. Šele v 16. stoletju, ko je v ljudeh ostala silovitost iz viteških časov, ko se mogočno razvíja individualnost in npravne vezi slabé, začel se je pravi dvoboj. V 17. stoletju je